

Ondernemingsrecht en faillissementsrecht

Mr. C.L. Koppenol

Negende druk

Noordhoff Uitgevers

Ondernemingsrecht en faillissementsrecht

Ondernemingsrecht en faillissementsrecht

Mr. C.L. Koppenol

9e druk

Noordhoff Uitgevers Groningen/Houten

Ontwerp omslag: G2K Designers, Groningen/Amsterdam
Omslagillustratie: iStockphoto

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

Met betrekking tot sommige teksten en/of illustratiemateriaal is het de uitgever,
ondanks zorgvuldige inspanningen daartoe, niet gelukt eventuele rechthebbende(n)
te achterhalen. Mocht u van mening zijn (auteurs)rechten te kunnen doen gelden op
teksten en/of illustratiemateriaal in deze uitgave dan verzoeken wij u contact op te
nemen met de uitgever.

0 1 2 3 4 5 / 13 12 11 10 09

© 2009 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen
mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover
het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan
op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde
vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB
Hoofddorp, www.cedar.nl/reprorecht). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit
deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16
Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie-
en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

*All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a
retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechani-
cal, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of
the publisher.*

ISBN (ebook) 978 90 01 84359 5
ISBN 978 90 01 71339 3
NUR 827

Woord vooraf bij de negende druk

'Never a dull moment.' Dit geldt zeker voor het Nederlandse ondernemingsrecht. Na voltooiing van de vorige druk trokken bij onder meer Stork en ABN-AMRO de activiteiten van hedgefondsen veel aandacht en brachten zij pennen en tongen in beweging. Behalve de Hoge Raad en de ondernemingskamer lieten ook andere rechterlijke colleges zich niet onbetuigd bij het innemen van standpunten die verband houden met het ondernemingsrecht. Ten slotte was ook de wetgever productief in het aanpassen en moderniseren van dit rechtsgebied. Al deze activiteiten zijn – als altijd – verwerkt in deze nieuwe druk.

Vergeleken met de vorige druk is de indeling van het boek niet gewijzigd. De tekst is uiteraard wel geactualiseerd. Ook is veel nieuwe jurisprudentie toegevoegd; vaak als illustratie bij een bepaald onderwerp.

In deze druk is de nieuwe wetgeving verwerkt over de stille en openbare vennootschap en het bv-recht. Ook de Handelsregisterwet 2007, de Wet op het financieel toezicht en de dit jaar in de wet verwerkte overnamerichtlijn en de grensoverschrijdende fusie zijn opgenomen.

Om de omvang van het boek te beperken is ervoor gekozen geen meerkeuzevragen in het boek op te nemen, maar deze voor gebruikers via de website van de uitgever (www.noordhoffuitgevers.nl) beschikbaar te stellen. De vragen zijn voorzien van uitgebreide antwoorden. Het besluit om geen meerkeuzevragen op te nemen wordt mede ingegeven door de praktijk. De meerkeuzevragen worden veelal gebruikt voor zelfstudie – zijn daar ook heel geschikt voor – en dus is het opnemen daarvan in het boek minder relevant.

Aan het eind van elk hoofdstuk is een beperkt aantal casus opgenomen. Voor docenten is een herziene handleiding met antwoorden beschikbaar. Deze handleiding kan bij de uitgever worden aangevraagd.

Net als in de vorige drukken kunnen de hoofdstukken afzonderlijk worden bestudeerd. Het voordeel hiervan is dat bepaalde hoofdstukken kunnen worden overgeslagen als de daarin behandelde onderwerpen niet of minder goed aansluiten bij (de onderwijsdoelen van) de opleiding of onderwijseenheid waar het boek wordt gebruikt. Zo is het voorstelbaar dat sommige opleidingen de te behandelen stof willen beperken tot de rechtsvormen die in Nederland vooral ondernemingen in stand houden. Het bestuderen van de vereniging, de stichting en de Europese rechtsvormen is dan minder relevant. Andere opleidingen willen wellicht minder aandacht besteden aan bijvoorbeeld de jaarrekening of het effectenrecht. De opbouw en inrichting van dit boek laten al deze benaderingen toe. Uiteraard is er ook niets op tegen het boek in zijn geheel te bestuderen; men krijgt in dat geval een compleet overzicht van het Nederlandse ondernemingsrecht. *Ondernemingsrecht en faillissementsrecht*

is daarom bij uitstek geschikt voor studenten die een bacheloropleiding volgen in het hoger onderwijs, ongeacht of dit nu een juridisch of een meer fiscaal of (bedrijfs- of commercieel-) economisch georiënteerde opleiding is.

In deze druk is ook een aantal waardevolle opmerkingen van de gebruikers van het boek verwerkt. Als altijd wordt die inbreng zeer op prijs gesteld. Ondanks haar studie en drukke werkzaamheden was mijn dochter Merel bereid mij te helpen bij de voorbereidingen voor deze druk. Ook haar inbreng waardeer ik zeer en ik dank haar daarvoor.

Reacties op deze druk zijn steeds welkom en kunnen worden gezonden naar het e-mailadres van de uitgever.

C.L. Koppenol
Rotterdam, augustus 2008

Inhoud

Lijst van afkortingen 12

1 Onderneming en recht 15

- 1.1 Onderneming en corporate governance 16
- 1.2 Ondernemingsrecht 21
- 1.3 Rechtsvorm van de onderneming 25
- 1.4 Buitenlandse rechtspersonen 28
- 1.5 Handelsregister 30
- 1.6 Handelsnaam 33
- 1.7 Vindplaatsen en bronnen van het ondernemingsrecht 33
Casus 35

2 Eenmanszaak en stille en openbare vennootschap 37

- 2.1 Eenmanszaak 38
- 2.2 Stille en openbare vennootschappen 41
- 2.3 Openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid 48
- 2.4 Commanditaire vennootschap 50
Casus 52

3 Algemene vraagstukken rond rechtspersonen 55

- 3.1 Stelsel van rechtspersonen 56
- 3.2 Ontstaan van de rechtspersoon 59
- 3.3 Raadpleging handelsregister 60
- 3.4 Doelstelling rechtspersonen 61
- 3.5 Redelijkheid en billijkheid 63
- 3.6 Besluitvorming 65
- 3.7 Vertegenwoordiging 69
- 3.8 Omzetting 76
- 3.9 Ontbinding en vereffening 77
Casus 83

4 Nv en bv 87

- 4.1 Kapitaalvennootschappen 88
- 4.2 Eenpersoonsvennootschap 90
- 4.3 Structuurregeling 93
- 4.4 Volledig, vrijgesteld en verzwakt regime 95
- 4.5 Nv en bv in de praktijk 106
Casus 108

- 5 Oprichting van de nv en bv 111**
 - 5.1 Oprichtingsprocedure 112
 - 5.2 Voorovereenkomst 112
 - 5.3 Akte van oprichting 114
 - 5.4 Ministeriële verklaring 116
 - 5.5 Passeren van de notariële akte van oprichting 117
 - 5.6 Inschrijven in handelsregister 117
 - 5.7 Bekrachtiging van rechtshandelingen uit de voorperiode 118
 - 5.8 Storting op aandelen 122
 - 5.9 Nachgründung 125
 - Casus 127

- 6 Organen van de nv en bv 129**
 - 6.1 Organen van de nv en bv 130
 - 6.2 Bevoegdheden van de algemene vergadering 131
 - 6.3 Oproep voor de algemene vergadering 136
 - 6.4 Besluitvorming van de algemene vergadering 138
 - 6.5 Bestuur 139
 - 6.6 Benoeming, schorsing en ontslag van bestuurders 141
 - 6.7 Raad van commissarissen 146
 - 6.8 Aansprakelijkheid van bestuurders 148
 - Casus 153

- 7 Concernverhoudingen 157**
 - 7.1 Concern(recht) 158
 - 7.2 Holding 159
 - 7.3 Holding en bedrijfsopvolging 161
 - 7.4 Concernbegrippen in de wet 162
 - 7.5 Centrale leiding en bestuursautonomie 169
 - 7.6 Verzelfstandiging van concernonderdelen 171
 - 7.7 Positie minderheidsaandeelhouders en schuldeisers 176
 - Casus 181

- 8 Kapitaal en vermogen 183**
 - 8.1 Kapitaalsbegrip 184
 - 8.2 Kapitaal- en vermogensbescherming 188
 - 8.3 Verkrijging van eigen aandelen 193
 - 8.4 Inkoop van eigen aandelen 195
 - 8.5 Wettelijke reserves 198
 - 8.6 Vermindering van het aandelenkapitaal 204
 - 8.7 Uitbreiding van kapitaal 206
 - Casus 211

9 Effectenrecht 215

- 9.1 Aandeelhouder en aandelen 216
- 9.2 Andere effecten 222
- 9.3 Handel in aandelen 227
- 9.4 Overdracht van aandelen 229
- 9.5 Effectengiro 232
- 9.6 Wet op het financieel toezicht 235
- 9.7 Melding zeggenschap 238
- 9.8 Gedwongen uitkoop door de grootaandeelhouder 239
 - Casus 241

10 Beschermingsmaatregelen 243

- 10.1 Toelaatbaarheid van beschermingsmaatregelen 244
- 10.2 Statutaire beschermingsmaatregelen 246
- 10.3 Wettelijke 'beschermingsmaatregelen' 250
- 10.4 Overige beschermingsmaatregelen 250
 - Casus 254

11 Fusie en splitsing 257

- 11.1 Samenwerking tussen ondernemingen 258
- 11.2 Aandelenfusie 261
- 11.3 Bedrijfsfusie 265
- 11.4 Juridische fusie 268
- 11.5 Juridische splitsing 275
- 11.6 Regels voor samenwerking 278
 - Casus 282

12 Vereniging, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij 285

- 12.1 Verenigingenrecht 286
- 12.2 Soorten verenigingen 286
- 12.3 Oprichting 289
- 12.4 Ledenvergadering 291
- 12.5 Lidmaatschap 293
- 12.6 Bestuur 295
- 12.7 Vertegenwoordigingsbevoegdheid 297
- 12.8 Toezicht 298
- 12.9 Coöperatie 299
- 12.10 Onderlinge waarborgmaatschappij 302
- 12.11 Grote coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij 303
- 12.12 Vereniging van appartementseigenaren 304
 - Casus 305

- 13 Stichting 309**
 - 13.1 Soorten stichtingen 310
 - 13.2 Oprichting 313
 - 13.3 Ledenverbod 314
 - 13.4 Bestuur 315
 - 13.5 Toezicht 318
 - Casus 321

- 14 Geschillenregeling en enquêteprocedure 323**
 - 14.1 Conflicten bij rechtspersonen 324
 - 14.2 Geschillenregeling 326
 - 14.3 Recht van enquête 331
 - Casus 341

- 15 Bestuursverslag en jaarrekening 343**
 - 15.1 Financiële verantwoording van ondernemingen 344
 - 15.2 Samenstelling bestuursverslag 348
 - 15.3 Indeling van de balans en de winst-en-verliesrekening 352
 - 15.4 Toelichting bij de jaarrekening 360
 - 15.5 Uitgangspunten en grondslagen van de jaarrekening 361
 - 15.6 Geconsolideerde jaarrekening 365
 - 15.7 Besluitvorming en openbaarmaking 368
 - 15.8 Vrijstellingen op grond van de omvang van de onderneming 371
 - 15.9 Rechtspraak 373
 - Casus 377

- 16 Ondernemingsraad 379**
 - 16.1 Wetgeving 380
 - 16.2 Definities 381
 - 16.3 Instelling van een ondernemingsraad 385
 - 16.4 Soorten ondernemingsraden 388
 - 16.5 Leden van de ondernemingsraad 390
 - 16.6 Regels voor geschillen 393
 - 16.7 Bevoegdheden van de ondernemingsraad 394
 - Casus 401

- 17 Europese rechtvormen 405**
 - 17.1 Het Europees economisch samenwerkingsverband (EESV) 406
 - 17.2 De Europese vennootschap (SE) 409
 - 17.3 De Europese coöperatieve vennootschap (SCE) 414
 - 17.4 Fusie en zetelverplaatsing binnen Europa 415
 - Casus 416

- 18 Faillissement en surseance van betaling 417**
- 18.1 Executoriaal beslag of faillissement 418
- 18.2 Procedure bij faillissement 419
- 18.3 Gevolgen van het faillissement 424
- 18.4 Conservatoire en executoriale fase van een faillissement 426
- 18.5 Rechtsbescherming 429
- 18.6 Schuldsanering natuurlijke personen 430
- 18.7 Schuldeisers 431
- 18.8 Einde faillissement 434
- 18.9 Surseance van betaling 435
 - Casus 437

19 Eindvragen en internetvragen 439

Trefwoordenregister 447

Artikelenregister 451

Jurisprudentieregister 467

Websiteregister 473

Lijst van afkortingen

aa	Accountant-administratieconsulent
AB	Administratiefrechtelijke Beslissingen
AEX	Amsterdam Exchanges Index
AFM	(Stichting) Autoriteit Financiële Markten
AG	Aktiengesellschaft
AK	Administratiekantoor
ava	Algemene vergadering van aandeelhouders
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWR	Algemene wet inzake rijksbelastingen
BOG	Bijzondere onderhandelingsgroep
bv	Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid
BW	Burgerlijk Wetboek
cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBB	College van Beroep voor het bedrijfsleven
CEO	Chief executive officer
cor	Centrale ondernemingsraad
cv	Commanditaire vennootschap
cvr	Commanditaire vennootschap met rechtspersoonlijkheid
dga	Directeur-groootaandeelhouder
EEG	Europese Economische Gemeenschap
EER	Europese Economische Ruimte
EESV	Europees economisch samenwerkingsverband
EG	Europese Gemeenschappen
EHRM	Europese Hof voor de Rechten van de Mens
EOR	Europese ondernemingsraad
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
FEE	Fédération des Experts Comptables Européens
FG	Geschillencommissie Fusiegedragsregels SER
Fw	Faillissementswet
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung
gor	Groepsondernemingsraad
HR	Hoge Raad
Hrgw 1996	Handelsregisterwet 1996 (ingetrokken)
Hrgw 2007	Handelsregisterwet 2007
HvJ EG	Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
IAS	International accounting standards
IASC	International Accounting Standards Committee
Inc.	Incorporated
Inv 1990	Invorderingswet 1990
JAR	Jurisprudentie Arbeidsrecht
Jo.	Juncto (in verband met)

JOR	Jurisprudentie Onderneming & Recht
KG	Kort Geding
Ktg.	Kantongerecht
KvK	Kamer van Koophandel
LJN	Uitsprakendatabank van rechtspraak.nl
LLC	Limited liability company
Ltd	Private company limited by shares
mvo	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Mw	Mededingingswet
NECIGEF	Nederlands Centraal Instituut voor Giraal Effectenverkeer (thans: Euroclear Netherlands)
NIVRA	Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NMa	Nederlandse Mededingingsautoriteit
NOvAA	Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten
nv	Naamloze vennootschap
NYX	NYSE Euronext
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OK	Ondernemingskamer
OM	Openbaar Ministerie
ov	Openbare vennootschap
ovr	Openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid
owm	Onderlinge waarborgmaatschappij
Pb	Publicatieblad van de Europese Gemeenschap
prefs	Preferente aandelen
Pres.	President (van de rechtbank)
PSW	Pensioen- en spaarfondsenwet
PVT	Personeelsvertegenwoordiging
PV	Personeelsvergadering
RA	Registeraccountant
Rb.	Rechtbank
RO	Wet op de rechtelijke organisatie
ROR	Rechtspraak Ondernemingsraad
Rv	Wetboek van burgerlijke rechtsvordering
rvc	Raad van commissarissen
RvdW	Rechtspraak van de week
RvS	Raad van State
S.A.	Société anonyme
SARL	Société à responsabilité limitée
SCE	Europese coöperatieve vennootschap (Societas Cooperativa Europaea)
SE	Europese vennootschap (Societas Europaea)
SER	Sociaal-Economische Raad
SPV	Special purpose vehicle
Stb.	Staatsblad
STE	Stichting Toezicht Effectenverkeer (thans: AFM)

TVVS	Tijdschrift voor vennootschappen, verenigingen en stichtingen (thans: Ondernemingsrecht)
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VAR	Voorziening voor algemene risico's
VEB	Vereniging van Effectenbezitters
VEH	Vereniging voor de Effectenhandel
VEUO	Vereniging effecten uitgevende ondernemingen
VOC	Vereenigde Oostindische Compagnie
vof	Vennootschap onder firma
Vzngv.Rb.	Voorzieningenrechter rechtbank
WEOR	Wet op de Europese ondernemingsraden
Wet IB 2001	Wet op de inkomstenbelasting 2001
Wet LB	Wet op de loonbelasting 1964
Wet Vpb	Wet op de vennootschapsbelasting 1969
WED	Wet op de economische delicten
Wge	Wet giraal effectenverkeer
Wft	Wet op het financieel toezicht
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
WMW	Wet medezeggenschap werknemers
Wmz	Wet melding zeggenschap en kapitaalbelang in effecten- uitgevende instellingen (ingetrokken)
WOPT	Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens
WOR	Wet op de ondernemingsraden
Wsnv	Wet schuldsanering natuurlijke personen
Wte 1995	Wet toezicht effectenverkeer 1995 (ingetrokken)
Wtff	Wet toezicht financiële verslaggeving
WvK	Wetboek van Koophandel
zbo	Zelfstandig bestuursorgaan
zvp	Zelfstandige zonder personeel

1

Onderneming en recht

- 1.1 Onderneming en corporate governance**
- 1.2 Ondernemingsrecht**
- 1.3 Rechtsvorm van de onderneming**
- 1.4 Buitenlandse rechtspersonen**
- 1.5 Handelsregister**
- 1.6 Handelsnaam**
- 1.7 Vindplaatsen en bronnen van het ondernemingsrecht**

In dit hoofdstuk wordt het ondernemingsrecht gedefinieerd en afgebakend tegenover andere rechtsgebieden. Het gaat nog slechts om een eerste terreinverkenning. Allereerst worden de begrippen onderneming en corporate governance behandeld (par. 1.1). Vervolgens wordt ingegaan op de voornaamste deelgebieden en de plaats van het ondernemingsrecht binnen het privaatrecht (par. 1.2). Ook geeft dit hoofdstuk een opsomming van de verschillende rechtsvormen waarin een onderneming gedreven kan worden (par. 1.3). Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de rechtsvormen met rechtspersoonlijkheid. Aangegeven wordt welke motieven een rol spelen bij de keuze van de rechtsvorm van een onderneming. Buitenlandse rechtspersonen worden daarbij kort aangeduid (par. 1.4). Tevens wordt een toelichting gegeven op het handelsregister (par. 1.5) en het gebruik van een handelsnaam (par. 1.6). Ten slotte worden de belangrijkste bronnen en vindplaatsen van het ondernemingsrecht aangegeven (par. 1.7).

1.1 Onderneming en corporate governance

In een vrijemarkteconomie spelen de producenten van goederen en diensten een belangrijke rol bij het tot stand komen van het nationale inkomen. Die producenten noemen we ondernemers en de organisaties waarmee zij hun activiteiten realiseren ondernemingen.

Onderneming

Over het begrip onderneming is in de wetenschappelijke literatuur veel geschreven. De onderneming werd aanvankelijk gezien als een verzameling activa en passiva in een organisatorisch verband. Gaandeweg ontstond het besef dat een onderneming meer is dan een verzameling activa en passiva en dat juist het organisatorische verband aan de onderneming een meerwaarde geeft. Zo is een bedrijf dat nog produceert bij verkoop in het algemeen meer waard dan een bedrijf dat stilligt en wordt geliquideerd. In faillissement zal een curator er dan ook alles aan doen om de onderneming – of een onderdeel daarvan – going concern te verkopen, zo nodig met een extra bankkrediet. In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werd ingezien dat de organisatorische verbanden van de onderneming niet alleen in stand werden gehouden door de kapitaalverschaffers (aandeelhouders) en het bestuur, maar ook door de werknemers. Dit leidde ertoe dat belangrijk werd gevonden om de factor arbeid te betrekken in de besluitvormingsprocessen van ondernemingen. Hierdoor, alsmede door de toegenomen omvang van de gemiddelde onderneming, ging men de onderneming beschouwen als een (rechts)instituut van eigen aard en niet meer alleen als het resultaat van de bereidheid van aandeelhouders om risicodragend vermogen ter beschikking te stellen. De onderneming kwam daarmee verder van de kapitaalverschaffers af te staan.

1.1.1 Aandeelhouders eisen rekenschap

Inmiddels wordt weer meer aandacht aan de positie van de aandeelhouders besteed. Boekhoudschandalen in het begin van deze eeuw, zoals inzake Worldcom en Enron in de Verenigde Staten en KPNQuest, Parmalat en Ahold in Europa, vormden daarvoor de aanleiding. In reactie hierop is de (wetenschappelijke) belangstelling voor de onderneming thans gefixeerd op de manier waarop zij wordt bestuurd. Gesproken wordt in dit verband over het opstellen van kwaliteitsnormen voor een zogenoemde corporate governance. Het gaat daarbij in de kern om de vraag in hoeverre kapitaalverschaffers invloed kunnen uitoefenen op de ondernemingsleiding. Die vraag is actueel nu bestuurders (en commissarissen) van vooral grote ondernemingen steeds meer blootstaan aan de eis van aandeelhouders en andere groepen in de samenleving om rekenschap af te leggen van wat de onderneming presteert en van plan is in de toekomst te ondernemen. Meer dan in het verleden wordt thans van ondernemers geëist dat de organisatiestructuur van de onderneming transparant is, dat zij de bereidheid hebben zich voor hun handelen tegenover de aandeelhouders te verantwoorden en de aandeelhouders zeggenschap geven als cruciale beslissingen moeten worden genomen. De toegenomen aandacht voor de verantwoordelijkheid (accountability) van de ondernemings-

Corporate governance

Aandacht voor verantwoordelijkheid

Accountability Zeggenschap

leiding wordt mede veroorzaakt door de hoge vlucht die grensoverschrijdend beleggen de afgelopen jaren heeft gemaakt. Dit zogenoemde *cross border* beleggen wordt met name mogelijk gemaakt door het internet. Sommige Nederlandse bedrijven hebben bovendien behalve in Amsterdam ook in New York of elders een beursnotering verkregen. In Angelsaksische landen ligt al van oudsher de nadruk op het vergroten van *shareholder value* als doel van de onderneming. Geen wonder dus dat Britse en Amerikaanse investeerders aandringen op transparantie, *accountability* en zeggenschap binnen de onderneming. In het verlengde hiervan zijn inmiddels ook Nederlandse beleggers zich 'militanter' gaan opstellen. Was het in het verleden zo dat ontevreden aandeelhouders hun aandeel verkochten, sinds een aantal jaren maken zij in toenemende mate gebruik van de mogelijkheid – via hun aandeelhoudersrechten – invloed op het ondernemingsbeleid uit te oefenen. Men spreekt in dit verband wel van de 'emancipatie' van aandeelhouders. Belangenverenigingen zoals de Vereniging voor Effectenbezitters (VEB: www.veb.net) hebben de afgelopen jaren vele rechtsgeschillen aanhangig gemaakt voor gedupeerde beleggers. Het recht van enquête (par. 14.3) speelt hierbij een belangrijke rol. Spraakmakende procedures betreffen World on Line, KPNQuest, Ahold en Landis.

De macht en invloed van de aandeelhouders hebben in de afgelopen jaren (nog) meer gezicht gekregen met de komst van activistische aandeelhouders die hun krachten bundelen in zogenoemde hedge funds, ook wel private equity funds genoemd. Hedge funds zijn beleggingsinstellingen die proberen door invloed uit te oefenen (beursgenoteerde) fondsen beter te laten presteren, waardoor de aandelenkoers zal stijgen. Zij maken daarbij maximaal gebruik van de rechten die zij als aandeelhouder hebben en dat vaak niet tot genoegen van het bestuur van de vennootschap, zoals in 2007 bleek bij Stork (par. 14.3) en ABN-AMRO (par. 14.1). Om een machtspositie in de algemene vergadering van aandeelhouders te verwerven, lenen hedge funds soms aandelen van andere aandeelhouders. In feite bouwen zij in dat geval een positie op die niet correspondeert met hun economisch belang.

Over het nut en de betekenis van deze hedge funds wordt in de literatuur verschillend gedacht. Enerzijds wordt gewezen op het belang om slecht presterende ondernemingen aan te sporen beter te presteren. Anderzijds wordt aandacht gevraagd voor de nadelen van het 'activisme' als dit vooral op het behalen van korte termijn resultaten is gericht, of als de kosten voor de aankoop van de aandelen door het hedge fund uiteindelijk door het 'slachtoffer' zelf worden betaald. Dit laatste overkwam de krantenuitgever PCM toen het private equity fund APAX in 2004 grootaandeelhouder werd. APAX betaalde voor zijn belang 337 miljoen euro. Na drie jaar trok APAX zich terug uit PCM en verkocht zijn belang voor 100 miljoen euro aan de oorspronkelijke verkoper van de aandelen, de Stichting Democratie en Media. Tijdens de drie APAX-jaren was het eigen vermogen van PCM – bij een stijgende omzet en een stijgend resultaat – van 268 miljoen euro positief in 2003 veranderd in 55 miljoen euro

negatief in 2006 (www.pcm.nl/cijfers). Voor APAX was het geen probleem om zijn belang in PCM met verlies te verkopen, omdat het eerder door dividenduitkeringen en terugbetaling van kapitaal (par. 8.2) al veel geld had ontvangen.

Op verzoek van de Vereniging van Journalisten en FNV Kiem wordt naar aanleiding van het voorgaande een onderzoek naar het gevoerde beleid ingesteld, in het kader van een enquêteprocedure (par. 14.3) (Hof Amsterdam OK 10 januari 2008, JOR 2008, 39 PCM).

1.1.2 Gedragscode voor deugdelijk ondernemingsbestuur

Op verzoek van onder andere Euronext Amsterdam, de Vereniging van Effectenbezitters, de werkgeversorganisatie VNO-NCW en de ministeries van Financiën en Economische Zaken heeft de Commissie Corporate Governance in 2003 een gedragscode opgesteld voor deugdelijk ondernemingsbestuur die in de praktijk bekendstaat onder de naam Code Tabaksblat.¹ In de code worden onder meer met behulp van zogenoemde bestpracticebepalingen aanbevelingen gedaan voor deugdelijk ondernemingsbestuur. Het gaat om onderwerpen als de beloning van bestuurders, het vermijden van *conflicts of interest*, het aantal commissariaten dat één persoon mag vervullen, de onafhankelijkheid van commissarissen, de informatierechten van aandeelhouders en de verhouding tot de controlerend accountant. Een belangrijk uitgangspunt van de code is de 'pas toe of leg uit'-regel (*comply or explain*). Dit betekent dat van ondernemingen wordt verwacht dat zij de code in acht nemen. Volgt men de code (op onderdelen) niet, dan zijn het bestuur en de raad van commissarissen verplicht dit in het jaarverslag te motiveren. Ofschoon de code primair bestemd is voor beursgenoteerde ondernemingen blijkt dat zijn gedragsnormen ook niet-beursgenoteerde bedrijven beïnvloeden. Zo kennen inmiddels ook veel andere organisaties, zoals woningbouwverenigingen en -stichtingen en onderwijsinstellingen hun eigen Corporate Governance Code die is gebaseerd op de Code Tabaksblat. Eind 2004 heeft de minister van Financiën de Monitoring Commissie Corporate Governance Code ingesteld. Deze commissie – ook wel genoemd de commissie-Frijns naar haar voorzitter prof. dr. J.M.G. Frijns – heeft tot taak de actualiteit en bruikbaarheid van de code te bevorderen en de naleving ervan door de Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen te bewaken. Uit onderzoek in 2008 van de commissie-Frijns blijkt dat institutionele beleggers de Nederlandse code minder effectief vinden dan die in de Verenigde Staten. Verder menen zij dat de beloning van Nederlandse CFO's niet hoeft te worden verlaagd; de vertrekvergoedingen aan bestuurders moeten echter wel worden beperkt. De Code Tabaksblat en de bevindingen en voorstellen van de commissie-Frijns zijn te vinden op www.commissiecorporategovernance.nl.

Code Tabaksblat

1 Een met de Code Tabaksblat vergelijkbare buitenlandse – maar ook in Nederland bekende – regeling is de in de Verenigde Staten in 2002 ingevoerde Sarbanes-Oxley Act die beursgenoteerde fondsen dwingt tot transparantie.

1.1.3 Toetsing van het beleid

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Ten slotte wordt het beleid van een onderneming in toenemende mate ook getoetst aan principes en standaarden van (internationale) bedrijfsethiek. Men spreekt in dit verband wel van maatschappelijk verantwoord ondernemen, kortweg mvo. Het gaat daarbij om onderwerpen als de arbeidsomstandigheden waaronder de productie in – dikwijls – derdewereldlanden plaatsvindt, het handhaven van milieueisen en veiligheidsnormen, het onthouden van steun aan dictatoriale regieën, de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt en de bescherming van consumenten. Een belangrijke set aanbevelingen en regels die ondernemingen – zij het vrijwillig – in dit kader kunnen opvolgen, vormen de *OECD Guidelines for Multinational Enterprises* (www.oecd.org). De OECD² is een organisatie van landen die na de Tweede Wereldoorlog is opgericht om de hulp die het verwoeste Europa via het Marshallplan kreeg, te coördineren. De organisatie die gevestigd is in Parijs houdt zich thans bezig met financieel-economisch onderzoek in de aangesloten landen.

Vennootschappelijk belang

Uit het voorgaande volgt dat vele belangen bij het reilen en zeilen van een onderneming zijn betrokken. Het is dus niet uitsluitend het aandeelhoudersbelang waar rekening mee moet worden gehouden; ook andere belangen tellen mee, zoals die van werknemers en schuldeisers en maatschappelijke belangen zoals een gezond milieu en de bevordering van mensenrechten. Men spreekt in dit verband wel van het *vennootschappelijk belang* als richtsnoer voor de ondernemingsleiding. De heersende opvatting is dat in het Nederlandse ondernemingsrecht de taakuitoefening door bestuurders en commissarissen daarop moet zijn gericht (art. 2:129 en 239 lid 1 BW, jo. art. 2:140 en 250 lid 2 BW). In de praktijk betekent dit dat het bestuur en de raad van commissarissen steeds inzicht moeten geven in de wijze waarop zij de verschillende belangen bij een bepaald besluit hebben betrokken en afgewogen. Het vennootschappelijk belang is daarom vooral een procedure- en motiveringseis.

Onderneming

Op grond van het voorgaande wordt een *onderneming* hier gedefinieerd als een zelfstandig opererende, op het privaatrecht gebaseerde, organisatie waarin kapitaal en arbeid samenwerken om (op een bij voorkeur verantwoorde wijze) deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer.

Zelfstandig opererende organisaties van kapitaal en arbeid die op het publiekrecht zijn gebaseerd, vallen niet onder deze definitie. De door de publiekrechtelijke lichamen geproduceerde goederen en diensten vloeien vaak uit de overheidstaak voort en worden daarom niet tot de activiteiten van een onderneming gerekend. Voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn de brandweer, het openbaar onderwijs en de uitgifte van paspoorten.

De deelname van de ondernemingen aan het maatschappelijk verkeer is primair

2 Organisation for Economic Co-operation and Development.

bedoeld om inkomen te verschaffen aan de winstgerechtigden en de werknemers. Gelet daarop heeft deze deelname doorgaans een duurzaam karakter. Noodzakelijk is dat echter niet. Zo kan er sprake van een onderneming zijn als men ten behoeve van een bepaalde activiteit voor een bepaalde tijd een onderneming in het leven roept. Voorbeelden daarvan zijn de aannemer die voor de realisatie van een groot bouwproject samen met een andere aannemer tijdelijk een aparte onderneming opricht of de speciaal voor de organisatie van een concert opgerichte stichting die na afloop van het concert weer wordt geliquideerd.

1.1.4 Omschrijvingen van een onderneming

Bedacht moet worden dat behalve het in dit boek gebruikte ondernemingsbegrip nog andere omschrijvingen denkbaar zijn. Ook in de wet wordt het begrip onderneming soms min of meer uitgebreid verwoord of althans aangeduid. Zie bijvoorbeeld art. 2 Handelsregisterbesluit 2008, art. 7:662 lid 3 BW en art. 1 sub f Mw. Het in de wet gehanteerde ondernemingsbegrip moet steeds worden verklaard tegen de achtergrond van het doel van de betreffende regeling. Dit blijkt duidelijk uit art. 1 lid 1 sub c WOR. Het maakt voor het belang van medezeggenschap niet uit of werknemers arbeid verrichten bij een commerciële onderneming als Philips of een ideële organisatie als Greenpeace of een vakbond. Ook de rechtsvorm van de onderneming is vanuit medezeggenschapsoogpunt irrelevant.

Onderneming

In de WOR wordt de onderneming dan ook gedefinieerd als: ‘*elk in de maatschappij als zelfstandige eenheid optredend organisatorisch verband waarin krachtens arbeidsovereenkomst of krachtens publiekrechtelijke aanstelling arbeid wordt verricht*’ (par. 16.2).

Het ondernemingsbegrip in de WOR strekt zich daarmee dus ook uit tot de overheid.

In art. 2 Handelsregisterbesluit 2008 wordt een onderneming omschreven als ‘*een voldoende zelfstandig optredende organisatorische eenheid van één of meer personen waarin door voldoende inbreng van arbeid of middelen, ten behoeve van derden diensten of goederen worden geleverd of werken tot stand worden gebracht met het oogmerk daar materieel voordeel mee te behalen*’.

Deze definitie lijkt op die van de WOR, maar entiteiten die niet het oogmerk hebben met hun activiteiten materieel voordeel te behalen vallen er niet onder, terwijl die entiteiten wel onder de reikwijdte van de WOR zouden kunnen vallen. Dit zou bijvoorbeeld in sommige gevallen voor vrijwilligersorganisaties kunnen gelden.

Bedrijf
Beroep

Naast het begrip onderneming gebruikt men in de praktijk (van het recht) ook de begrippen bedrijf en beroep. Het gebruik van deze begrippen berust vooral op historie en is overigens, ook juridisch, nauwelijks meer van enige betekenis. Voor het in het verleden veelgebruikte begrip bedrijf wordt thans in het algemeen het begrip onderneming gebruikt.

Beoefenaars
van een beroep

Met de beoefenaars van een beroep worden de zogenoemde vrijeberoepsbeoefenaren bedoeld. Dit zijn de ondernemers die hun specialistische kennis in een onderneming exploiteren en als gevolg daarvan steeds persoonlijk betrokken zijn bij de activiteiten van de onderneming. Dit is onder andere het geval bij accountants, artsen, advocaten en notarissen. Overigens is het gebruikelijk geworden dat ook zij hun beroep via een rechtspersoon (par. 2.2) uitoefenen. Hun commerciële gerichtheid verschilt bovendien doorgaans niet met die van een gewone ondernemer.

1.2 Ondernemingsrecht

Ondernemings-
recht

Ondernemingen nemen als zelfstandig opererende eenheden deel aan het maatschappelijk verkeer. Als gevolg hiervan houdt het recht zich met de onderneming bezig. De juridische belangstelling voor de onderneming is in de afgelopen jaren sterk toegenomen en aangenomen mag worden dat die belangstelling in de komende jaren zal aanhouden. De integratie van de wereldeconomie en de Europese eenwording zijn hiervoor verklarende factoren.

Het recht dat zich met de onderneming bezighoudt, noemen we ondernemingsrecht. Oorspronkelijk was het ondernemingsrecht slechts een onderdeel van het vermogensrecht, in het bijzonder het verbintenissenrecht. Door de hiervoor genoemde institutionalisering van de onderneming, en mede onder invloed van de implementatie van EG-richtlijnen heeft dit recht echter een geheel eigen karakter gekregen. Op dit moment beschouwt men het ondernemingsrecht in het algemeen nog steeds als – in hoofdzaak – een specialisatie binnen het privaatrecht, maar wel met zijn eigen, specifieke beginselen en systematiek. Binnen het ondernemingsrecht ontwikkelt het effectenrecht zich bovendien de laatste jaren in snel tempo tot een belangrijk en omvangrijk deelgebied (par. 9.6 en 9.7). Hiermee stroomt ook een belangrijke component bestuurs- en strafrecht het ondernemingsrecht binnen. Ook heeft het ondernemingsrecht, zoals gezegd, raakvlakken met het medezeggenschapsrecht en het EG-recht.

Vennootschaps-
recht

De termen ondernemingsrecht en vennootschapsrecht worden overigens dikwijls door elkaar gebruikt. In dit boek wordt de term ondernemingsrecht gebruikt omdat daarin niet alleen de juridische vorm van de onderneming tot uitdrukking komt, maar ook haar ruimere karakter als samenwerkingsverband van de factoren kapitaal en arbeid in het maatschappelijk verkeer.

De op dit moment voornaamste deelgebieden in het ondernemingsrecht zijn:

- 1 het recht voor personenvennootschappen;
- 2 het rechtspersonenrecht;

- 3 het concernrecht;
- 4 het effectenrecht.

Hierna volgt een korte duiding en plaatsbepaling van deze deelgebieden. Voor een uitvoeriger behandeling wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken.

Ad 1 Het recht voor personenvennootschappen

Personenvennootschappen zijn in feite overeenkomsten tot commerciële samenwerking tussen verscheidene rechtssubjecten, vroeger maten en thans vennoten of partners geheten. De samenwerking wordt gezocht met het oog op de specifieke eigenschappen van elke vennoot, in de vorm van talent, kennis, ervaring, voorhanden netwerk, financiële draagkracht of anderszins. Zij heeft in zoverre een persoonsgebonden (intuitu personae) karakter. De samenwerking kan zijn onder gemeenschappelijke naam – en dus voor iedereen kenbaar – of niet. In het eerste geval spreekt men van een *openbare vennootschap*. Ontbreekt een gemeenschappelijke naam en blijkt de samenwerking dus niet naar buiten, dan spreekt men van een *stille vennootschap*. Een personenvennootschap hoeft geen rechtspersoonlijkheid te bezitten en is dan dus geen zelfstandig drager van rechten en plichten. Zij heeft in dat geval ook geen eigen vermogen dat goederenrechtelijk is afgezonderd van dat van de vennoten. Personenvennootschappen kunnen echter voor rechtspersoonlijkheid kiezen (art. 7:832 BW). Er is dan sprake van een openbare vennootschap met rechtspersoonlijkheid (ovr). Dit is een *hybride rechtsfiguur*. De ovr is weliswaar rechtspersoon, maar heeft tevens karakteristieke kenmerken van de personenvennootschap, zoals de persoonlijke aansprakelijkheid van de vennoten, wier verhoudingen onderling in overwegende mate wordt bepaald in hun overeenkomst van vennootschap. Ook het Europees economisch samenwerkingsverband (EESV) heeft een dergelijk hybride karakter (par. 17.1).

*Openbare
vennootschap*

*Stille
vennootschap*

*Hybride
rechtsfiguur*

Ad 2 Rechtspersonenrecht

Het rechtspersonenrecht houdt zich voornamelijk bezig met de inrichting van de rechtspersoon (de bevoegdhedenstructuur), de rechtspositie van degenen die bij zijn interne organisatie zijn betrokken (de afbakening van de bevoegdheden van de organen) en van zijn optreden naar buiten (de vertegenwoordiging en de publicatie-eisen). Het rechtspersonenrecht is voor het grootste deel opgenomen in boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW). Omdat in de praktijk de meeste ondernemingen door rechtspersonen in stand worden gehouden, valt een belangrijk deel van het ondernemingsrecht met het rechtspersonenrecht samen. Het ondernemingsrecht omvat echter ook (onderdelen van) het medezeggenschapsrecht, het effectenrecht en het insolventierecht en is in zoverre een ruimer begrip.

Rechtspersoon

Een rechtspersoon is een juridische constructie en – wat gechargeerd uitgedrukt – weinig meer dan een stuk papier. Of zelfs dat niet eens altijd, als men denkt aan de zogenoemde informele vereniging die

weliswaar bij een meezijdige rechtshandeling wordt opgericht, maar waarvoor geen schriftelijke akte – laat staan notarieel verleden – is vereist (art. 2:26 BW).

Rechtsobjecten Rechts- subjecten

Aan de constructie van rechtspersoonlijkheid zijn belangrijke praktische en juridische gevolgen verbonden. Om dat te kunnen begrijpen moet bedacht worden dat de juridische denkwereld een geheel eigen begrippenapparaat hanteert. Zo maken we in het goederenrecht een onderscheid tussen rechtsobjecten en rechtssubjecten. Rechtsobjecten zijn voorwerpen van recht en *rechtssubjecten* zijn de dragers van rechten en plichten of, met andere woorden, de rechtssubjecten zijn ‘de baas’ over de rechtsobjecten. In het Nederlandse recht zijn alleen natuurlijke personen en rechtspersonen rechtssubject. Dieren bezitten geen rechtssubjectiviteit. Dit betekent dat hoewel we een dier feitelijk als een levend wezen ervaren, het dier voor het recht niettemin een object is, waardoor het bijvoorbeeld nooit de erfgenaam van enig vermogen zal zijn. Voor de rechtspersoon geldt dat echter niet. De wetgever heeft de rechtspersoon, dat ‘stuk papier’, tot rechtssubject verklaard, zodat het werknemers in dienst kan nemen, schulden kan maken, zaken in eigendom kan verkrijgen en zelfs strafbare feiten kan plegen. De rechtssubjectiviteit van de rechtspersoon berust uiteindelijk op een breed gedragen afspraak en feitelijke erkenning in de maatschappij. Zolang de overgrote meerderheid van de deelnemers aan het maatschappelijk verkeer zich aan die afspraak houdt, heeft de rechtspersoon rechtswerkelijkheid. De rechtspersoon en papiergeld hebben in zoverre veel gemeen. Zodra mensen hun vertrouwen in de rechtspersoon verliezen, wordt ook zijn rechtswerkelijkheid bedreigd. Daarom is het van belang dat vormen van misbruik van rechtspersoonlijkheid adequaat worden bestreden.

Natuurlijk persoon

De gelijkstelling in het recht van de rechtspersoon met een natuurlijk persoon gaat zelfs zover dat een rechtspersoon een beroep kan doen op het Europees verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) zoals blijkt uit de volgende uitspraak van de Hoge Raad.

HR 1 juni 1993, NJ 1994, 52 (Shipping)

Shipping BV heeft zonder vergunning afvalstoffen geloosd en wordt daar door rechtbank en hof voor veroordeeld. In hoger beroep en in cassatie voert de vennootschap aan dat art. 6 lid 1 van het EVRM is geschonden, omdat de vervolging en de daaropvolgende berechting van de vennootschap onredelijk lang heeft geduurd. De vennootschap acht het EVRM ook van toepassing op zichzelf. Uit een van de authentieke taalversies – de Franse – blijkt immers dat het verdrag toepasselijk kan zijn op rechtspersonen: de Franse rechtstaal onderscheidt ‘*personne morale*’ (rechtspersoon) en ‘*personne physique*’ (natuurlijk persoon). Het woord ‘*personne*’ in het EVRM is dus een neutrale term die beide categorieën personen omvat. De Hoge Raad deelt dit standpunt en acht art. 6 EVRM ook voor rechtspersonen van toepassing.

Ad 3 Concernrecht

In boek 2 BW is het rechtspersonenrecht beschreven vanuit de optiek van de zelfstandig opererende rechtspersoon. Tegenwoordig nemen veel rechtspersonen feitelijk echter niet meer als een zelfstandig opererende eenheid deel aan het maatschappelijk verkeer. Vaak vormen zij een onderdeel van een groter economisch en organisatorisch geheel van rechtspersonen en/of personenvennootschappen onder centrale leiding. We spreken in dat geval van een concern of groep (art. 2:24b BW). Dit kan een *multinational* zijn, zoals Philips en Shell, maar ook een klein bedrijf waarbij alle aandelen uiteindelijk in één hand tezamen komen; het *eenmansconcern*.

Concern**Multinational****Eenmansconcern**

Het concernrecht houdt zich bezig met de vraagstukken die ontstaan door de spanning die wordt opgeroepen door het feit dat een rechtspersoon voor het recht een zelfstandige eenheid is met een eigen vennootschappelijk belang, terwijl zij tegelijkertijd deel uitmaakt van een groter economisch geheel waaraan ze in de praktijk ondergeschikt is. Kortom, juridische veelheid versus economische eenheid. Veelal hebben deze vraagstukken betrekking op de financiële verslaggeving, de verdeling van de bevoegdheden in het concern, de positie van minderheidsaandeelhouders en de verhaalspositie van schuldeisers.

Hierbij komen onder meer de volgende, specifieke vragen aan de orde:

- Wanneer mag – of moet – een moedermaatschappij haar belang in een andere vennootschap geconsolideerd weergeven in haar eigen jaarrekening?
- Kan een dochtermaatschappij een beroep doen op de overschrijding van haar statutaire doel als zij zich voor de bankschulden van de moedermaatschappij hoofdelijk aansprakelijk moet stellen?
- In hoeverre is de moedermaatschappij bevoegd om aan het bestuur van de dochtermaatschappij concrete instructies te geven?
- Hoe moet in de jaarrekening een aandelenpakket gewaardeerd worden van een vennootschap waarin de moedermaatschappij invloed van betekenis heeft?
- In hoeverre is de moedermaatschappij aansprakelijk voor de schulden van de dochtermaatschappij?
- Kan een moedermaatschappij haar dochter als bestuurder vertegenwoordigen bij het aangaan van een concernkrediet en de verstrekking van zekerheid aan de bank?
- Is een aandeelhouder in de moedermaatschappij bevoegd om een enquête-onderzoek bij de dochter uit te lokken en andersom?

In tegenstelling tot landen als Duitsland, Portugal en Italië, kent Nederland geen aparte, systematisch opgezette concernwetgeving. In boek 2 BW en in bijzondere wetgeving zoals in de Wet op de ondernemingsraden (WOR) wordt slechts in een aantal artikelen met concernverhoudingen rekening gehouden. Concernrecht is dan ook voornamelijk in de jurisprudentie te vinden.

Geen aparte concernwetgeving

Ad 4 Effectenrecht

De regelgeving op het gebied van het effectenrecht is de afgelopen jaren explosief toegenomen. Het betreft een functioneel rechtsgebied dat zich dwars door alle traditionele rechtsindelingen beweegt. Zo omvat het publicatievoorschriften voor ondernemingen die effecten uitgeven of een bod doen op aandelen van een andere beursvennootschap. Voorts gelden er gedetailleerde publicatie- en kwaliteitseisen voor beleggingsinstellingen, banken, commissionairs en vermogensbeheerders, en regels om op de naleving van dit alles toezicht uit te oefenen. Ook rekent men tot het effectenrecht de toegenomen zorg- en informatieplichten van uitgevende instellingen, banken en effectenin- stellingen tegenover beleggers, en de eventuele aansprakelijkheid die daaruit kan voortvloeien. Ten slotte kent het effectenrecht ook een strafrechtelijke en bestuursrechtelijke component. Zo is de overtreding van effectenrechtelijke voorschriften, zoals het verbod op het gebruik van voorwetenschap en marktmanipulatie, zowel strafrechtelijk als administratiefrechtelijk gesanctioneerd. De invloed van de Europese Unie op dit terrein is erg groot. Het merendeel van de Nederlandse effectenregelgeving heeft een Europese oorsprong. In 1999 publiceerde de Europese Commissie een *Financial Services Action Plan* om een volledig geïntegreerde markt voor financiële diensten binnen de EU te bereiken.

Financial Services Action Plan

1.3 Rechtsvorm van de onderneming

Ondernemingen nemen in een bepaalde rechtsvorm deel aan het maatschappelijk verkeer. Dit betekent dat een onderneming altijd met een bepaalde rechtsvorm is verbonden. Het omgekeerde is niet het geval; niet elke rechtsvorm oefent een beroep of bedrijf uit of houdt een onderneming in stand. Dit geldt met name voor verenigingen en stichtingen die weliswaar een onderneming in stand kunnen houden maar dit in de praktijk meestal niet doen. Van alle rechtsvormen die juridisch onderdak aan ondernemingen bieden, zijn de eenmanszaken en de besloten vennootschappen (bv's) getalsmatig de belangrijkste. Dit blijkt uit de gegevens uit het handelsregister dat wordt bijgehouden door de Kamers van Koophandel en Fabrieken over bij die kamers ingeschreven rechtsvormen (www.kvk.nl; zie tabel 1.1).

*Eenmanszaken
Besloten
vennoot-
schappen*

Tabel 1.1 Rechtsvormen per 28 juli 2008

Nederlandse rechtsvormen	
Eenmanszaak	600563
Maatschap	37
Vennootschap onder firma	157225
Commanditaire vennootschap	10800
Stichting	171428
Vereniging	114389
Besloten vennootschap	734087
Naamloze vennootschap	4401
Coöperatie	5515
Onderlinge waarborgmaatschappij	562
Publiekrechtelijke rechtspersoon	11
Kerkgenootschap	83
Vereniging van eigenaren	56
Europese rechtsvormen	
Europees economisch samenwerkingsverband	59
Europese vennootschap	15
Overige buitenlandse rechtsvormen	
Buitenlandse rechtsvorm met hoofdvestiging in Nederland	44
Buitenlandse EG-vennootschap met hoofdvestiging en/of onderneming in Nederland	4943
Buitenlandse op EG-vennootschap lijkende vennootschap met hoofdvestiging en/of onderneming in Nederland	2119

Van de in tabel 1.1 genoemde rechtsvormen bezitten de stichting, de vereniging, de besloten vennootschap (bv), de naamloze vennootschap (nv), de coöperatie, de onderlinge waarborgmaatschappij (OWM), de publiekrechtelijke rechtspersonen, het kerkgenootschap, de vereniging van eigenaren, het Europees economische samenwerkingsverband (EESV) en de Europese vennootschap (SE) rechtspersoonlijkheid. De overige buitenlandse rechtsvormen bezitten in de praktijk meestal eveneens rechtspersoonlijkheid. Het gaat daarbij dan vooral om de Franse société anonyme (SA) en de société à responsabilité limitée (SARL), de Duitse Aktiengesellschaft (AG) en Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH), de Britse Public Limited Company (PLC) en de Private Limited Company (Ltd), de Amerikaanse Corporation (Inc.) en de Limited Liability Company (LLC), waarbij die uit de staat Delaware erg populair is.

De gegevens in tabel 1.1 houden nog geen rekening met titel 7.13 BW, die naar verwachting op korte termijn zal zijn ingevoerd en waarbij geen sprake meer is van een maatschap of een vennootschap onder firma, maar van stille of openbare vennootschappen (par. 2.2). Uit de gegevens blijkt voorts dat de gevolgen van het van kracht worden van het Handelsregisterbesluit 2008 op 1 juli 2008 nog niet goed zichtbaar zijn. Zo kent Nederland veel meer publiek-

rechtelijke rechtspersonen en verenigingen van eigenaren dan in tabel 1.1 wordt aangegeven. Aangenomen mag worden dat tabel 1.1 er op dit punt over een aantal jaren heel anders uit zal zien. Het geringe aantal ingeschreven Europese rechtsvormen laat zich verklaren uit het feit dat deze rechtsvormen nog niet lang bestaan en weinig bekendheid genieten.

1.3.1 Keuze van de rechtsvorm

De keuze voor de rechtsvorm van een onderneming is afhankelijk van feitelijke, economische, fiscale en privaatrechtelijke factoren. Zo kan de ondernemer besluiten om met anderen te gaan samenwerken en daarvoor een samenwerkingsovereenkomst aangaan in de vorm van een stille of openbare vennootschap of een Europees economisch samenwerkingsverband. Een andere mogelijkheid is dat de ondernemer om fiscale redenen zijn eenmanszaak omzet in een bv. Afscherming van zijn privévermogen tegen schuldeisers vormt hiervoor een belangrijk motief. De omzetting van een eenmanszaak in een bv kan echter ook ingegeven worden door de angst van de ondernemer dat zijn erfgenamen, vanwege ruzie over de erfenis, de onderneming liquideren en daarmee ook zijn levenswerk. Bij grotere ondernemingen speelt de economische factor vaak een rol als het gaat om de aard en de omvang van de financiering van de ondernemingsactiviteiten. Zo kan de algemene vergadering van aandeelhouders besluiten de bv om te zetten in een nv waardoor een 'gang naar de beurs' mogelijk wordt om zo nieuw eigen vermogen aan te trekken. Van het aan de beurs genoteerde Heineken-concern is bekend dat men destijds voor een concernstructuur heeft gekozen om enerzijds eigen vermogen aan te trekken maar anderzijds de beslissende invloed van de familie Heineken op het concern te behouden. De familie Heineken houdt daarom alle aandelen van de Zwitserse vennootschap L'Arche Holding SA die voor 50,005 procent aandeelhouder is van Heineken Holding nv die op haar beurt voor 50,005 procent aandeelhouder is van Heineken nv. De andere aandelen van deze laatste twee vennootschappen worden verhandeld op de beurs. De vraag of deze constructie getuigde van onjuist beleid, omdat zij een waardedrukkend effect op de aandelen zou hebben, werd door de ondernemingskamer ontkenkend beantwoord (Hof Amsterdam OK 18 oktober 2001, NJ 2001, 641 Heineken holding).

Samenwerkingsovereenkomst

Bij de beslissing over de juiste rechtsvorm van de onderneming speelt het al of niet bezitten van rechtspersoonlijkheid veelal de doorslaggevende rol. Als voor een rechtspersoonlijkheid bezittende rechtsvorm wordt gekozen, gebeurt dat vaak op grond van de volgende overwegingen:

Rechtspersoonlijkheid

- In beginsel is alleen de rechtspersoon aansprakelijk voor de in het bedrijf aangegane verbintenissen en niet de handelend bestuurder.
- Het eigen vermogen van de rechtspersoon is goederenrechtelijk een afgezonderd vermogen dat in het algemeen niet uitwinbaar is voor privé-schulden van de deelnemers daarin, zoals aandeelhouders en bestuurders. Dit is overigens ook het geval bij de openbare personenvennootschap waar

de afzondering van het vermogen met behulp van het verbintenisrecht wordt gerealiseerd (par. 2.2).

- Door de rechtspersoonconstructie komt de continuïteit van de onderneming minder in gevaar bij overlijden, ondercuratelestelling of faillissement van de deelnemers.

Onder invloed van Europese regelgeving zijn in Nederland de regels voor de vestiging van een onderneming sinds 2001 versoepeld. Dit betekent dat de vestiging van bedrijven in met name de sector dienstverlening niet meer aan een vestigingsvergunning is gebonden. Wel moeten bedrijven als ze zich ergens willen vestigen, voldoen aan eisen die betrekking hebben op veiligheid, gezondheidsbescherming en milieu; en ook blijft inschrijving in het handelsregister verplicht.

Uitzondering hierop is de horeca. Voor de vestiging van een horecaonderneming is een speciale vergunning vereist die is gebaseerd op de Drank- en Horecawet.

1.4 Buitenlandse rechtspersonen

Behalve de eerder vermelde rechtspersonen opereren in Nederland ook rechtspersonen die opgericht zijn naar buitenlands recht. Soms is de buitenlandse rechtsvorm een min of meer toevallige bijkomstigheid als bijvoorbeeld een buitenlandse vennootschap een in Nederland gevestigde onderneming overneemt. Het komt echter ook voor dat in Nederland gevestigde ondernemers doelbewust kiezen voor een buitenlandse rechtsvorm voor hun onderneming. Het motief daarvoor is vaak het ontwijken van het als 'streng' ervaren Nederlandse ondernemingsrecht. In dit verband wordt onder meer gedacht aan de regels voor de oprichting van nv's en bv's (hoofdstuk 5), de regels van de kapitaal- en vermogensbescherming (hoofdstuk 8) en de structuurregeling (hoofdstuk 4).

Het is voor een ondernemer tamelijk eenvoudig om zich in Nederland met een buitenlandse rechtsvorm te vestigen en daarmee deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. Voor buitenlandse rechtspersonen geldt in Nederland namelijk het zogenoemde incorporatiestelsel. In dit stelsel worden buitenlandse rechtspersonen erkend als zij zijn opgericht in overeenstemming met het geldende buitenlandse recht (art. 1 van de Uitvoeringswet verdrag erkenning rechtspersoonlijkheid vreemde vennootschappen). Het incorporatiestelsel wijkt af van dat van sommige andere landen – zoals Duitsland – die buitenlandse rechtspersonen beoordelen aan de hand van het recht van het land waar de werkelijke zetel van de rechtspersoon is gevestigd. Hiermee wordt bedoeld op de plaats vanwaaruit de onderneming van de rechtspersoon feitelijk wordt bestuurd en geadmistreerd. Verplaatst bijvoorbeeld een Duitse vennootschap haar werkelijke zetel naar het buitenland, dan verliest ze daarmee haar rechtspersoonlijkheid naar Duits recht. Andersom geldt dit overigens niet. Het

Recht van vrije vestiging

Europese Hof van Justitie heeft in een reeks uitspraken over het recht van vrije vestiging, zoals neergelegd in art. 43 jo. art. 48 van het EG Verdrag, uitge- maakt dat een rechtspersoon die correct is opgericht volgens het recht van een EU-lidstaat als zodanig moet worden erkend in het gebied van een andere lidstaat.

HvJ EG, 5 november 2002, NJ 2003, 58 (Überseering)

De aandelen in een Nederlandse bv – en daarmee haar feitelijk bestuur en administratie – zijn overgedragen aan in Duitsland gevestigde aandeelhouders. De bv start een rechtsgeding in Duitsland wegens wanprestatie bij de uitvoering van een aannemingscontract. De Duitse rechtbank verklaart de bv echter niet ontvan- kelijk, omdat zij naar Duits internationaal privaatrecht geen rechtspersoonlijk- heid heeft en dus niet kan optreden als procespartij. De hoogste Duitse rechter, het Bundesgerichtshof, stelt ten slotte prejudiciële vragen aan het Europese Hof van Justitie. Het Hof antwoordt dat de weigering om de rechtspersoonlijkheid te erkennen van een buitenlandse (EU) rechtspersoon die haar werkelijke zetel naar Duitsland heeft verplaatst, *'regelrecht ingaat tegen de vrijheid van vestiging die de vennootschappen ingevolge de artikelen 43 EG en 48 EG toekomt'*.

Het recht van vrije vestiging beperkt een lidstaat ook om nadere eisen te stel- len aan het functioneren van rechtspersonen uit andere EU-lidstaten binnen haar jurisdictie.

Om oneigenlijk gebruik van buitenlandse rechtspersonen tegen te gaan bepaalde de Nederlandse wetgever destijds dat, met handhaving van het incorporatiestelsel, een aantal regels van het Nederlandse ondernemingsrecht van toepassing is op sommige buitenlandse rechtspersonen. Het gaat dan om kapitaalvennootschappen die zijn opgericht naar buitenlands recht en die hun werkzaamheid geheel of nagenoeg geheel in Nederland verrichten en geen werkelijke band hebben met de staat van oprichting (art. 1 Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen). De wet verlangt onder meer dat deze 'formeel buitenlandse vennootschappen' zich ook als zodanig inschrijven in het handelsregister, dat zij hun jaarrekening openbaar maken en aan zekere minimumkapitaaleisen voldoen. In zijn uitspraak inzake Inspire Art oordeelde het Europese Hof echter dat deze wet, voor zover het gaat om eisen die niet reeds voortvloeien uit bestaande EG-richtlijnen, zoals de verplichte inschrijving als formeel buitenlandse vennootschap, in strijd is met de in het EG-verdrag gewaarborgde vrijheid van vestiging. Zie HvJ EG, 30 september 2003, NJ 2004, 394 (Inspire Art).

Inmiddels is de Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen aange- past en gelden de extra eisen niet meer voor kapitaalvennootschappen uit de Europese Unie (EU) of de Europese Economische Ruimte (EER). Partij bij de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte zijn de landen van de Europese Unie alsmede IJsland, Liechtenstein en Noorwegen.

1.5 Handelsregister

Kamers van Koophandel

Ondernemingen nemen deel aan het maatschappelijk verkeer. Derden hebben er daarom belang bij te weten in welke rechtsvorm die onderneming aan het maatschappelijk verkeer deelneemt, wie de eigenaren en bestuurders van de onderneming zijn en wat de financiële positie van de onderneming is. Voor het antwoord op deze vragen kan men terecht bij het handelsregister dat sinds 1921 in stand wordt gehouden door de Kamers van Koophandel en Fabrieken, kortweg Kamers van Koophandel genoemd.

De Kamers van Koophandel zijn in feite particuliere organisaties die met een aantal overheidstaken zijn belast, waaronder de instandhouding van het handelsregister.³ De Kamers van Koophandel kennen een algemeen en een dagelijks bestuur met een uit hun midden benoemde voorzitter (art. 5 Wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken 1997). Het algemeen bestuur staat aan het hoofd van een kamer en bestaat voor een derde uit leden die voortkomen uit de kring van ondernemers uit het midden- en kleinbedrijf, een derde uit leden die voortkomen uit de kring van de overige ondernemers en voor een derde uit leden die voortkomen uit de kring van werknemers (art. 7 Wet op de Kamers van Koophandel en Fabrieken 1997). De leden van de Kamers van Koophandel worden voor benoeming voorgedragen door organisaties van werkgevers en werknemers.

Aanvankelijk hielden de Kamers van Koophandel naast het handelsregister aparte registers voor ondernemingen, verenigingen en stichtingen bij. Deze registers zijn inmiddels samengevoegd.

De instandhouding van het handelsregister was tot voor kort gebaseerd op de Handelsregisterwet 1996 (Hrgw 1996). Deze wet is in 2007 vervangen door de Handelregisterwet 2007 (Hrgw 2007) en het Handelsregisterbesluit 1996 is vervangen door het Handelsregisterbesluit 2008. In de nieuwe wet is de kring van deelnemers aan het economisch en maatschappelijk verkeer die in het handelsregister moeten worden ingeschreven uitgebreid. Zo moeten – anders dan voorheen – niet alleen eenmanszaken in de landbouw en visserij worden ingeschreven, maar ook kerkgenootschappen en publiekrechtelijke rechtspersonen (art. 6 Hrgw 2007). Nieuw is ook dat het handelsregister onderdeel is van een stelsel van basisadministraties. Dit heeft onder meer als voordeel dat sommige gegevens door de Kamers van Koophandel niet bij betrokkenen behoeven te worden opgevraagd, maar ambtshalve kunnen worden aangebracht door raadpleging van een ander basisregister (art. 17 Hrgw 2007). De gedachte hierachter is dat de burger niet gevraagd wordt

3 De Kamers van Koophandel ontstonden aan het begin van de achttiende eeuw in Amsterdam en Rotterdam. In 1920 kende Nederland 36 regionale Kamers van Koophandel, verspreid over het hele land. Door vereenvoudiging van de regelgeving en samenvoeging van Kamers is dit aantal inmiddels sterk gedaald. Per 1 januari 2008 zijn er twaalf regionale Kamers van Koophandel.

naar gegevens die reeds bij de overheid bekend zijn. Die gegevens worden authentieke gegevens genoemd. De gegevens die in de Handelsregisterwet 2007 worden genoemd zijn de authentieke gegevens en die in het Handelsregisterbesluit 2008 worden genoemd zijn de niet-authentieke gegevens. Deze verdeling heeft tot gevolg dat de gegevens die met betrekking tot één onderneming of rechtspersoon worden opgenomen in het register, deels in de wet en deels in het besluit staan. Voorbeelden van andere basisadministraties zijn het kadaster en de gemeentelijke basisadministratie.

Op grond van art. 30 Hrgw 2007 maken bestuursorganen bij de vervulling van hun taak gebruik van de gegevens die in het handelsregister over ondernemingen en rechtspersonen beschikbaar zijn. Heeft een bestuursorgaan gereede twijfel over de juistheid van een authentiek gegeven dat het verstrekt heeft gekregen uit het handelsregister, dan is het verplicht dit aan de Kamer van Koophandel te melden (art. 32 Hrgw 2007). Met deze maatregel wordt bevorderd dat in het handelsregister alleen juiste gegevens staan vermeld. Op grond van art. 41 Hrgw 2007 rust op de Kamers van Koophandel ook de plicht het handelsregister eens per drie jaar op juistheid te laten controleren.

Anders dan onder de Handelsregisterwet 1996 is de Kamer van Koophandel niet meer lijdelijk met betrekking tot de inschrijving. De Kamer kan het register aanpassen (art. 34 Hrgw 2007) en zelfstandig besluiten een inschrijving te weigeren. Tegen deze besluiten kan bezwaar gemaakt worden op grond van de Algemene wet bestuursrecht (art. 35 Hrgw 2007).

Het handelsregister is een openbaar register; eenieder kan tegen betaling (art. 50 Hrgw 2007) de gegevens van het handelsregister inzien of – bij voorkeur op elektronisch verzoek – een uittreksel daaruit verkrijgen (art. 21 en 21 Hrgw 2007). Niet alle gegevens zijn echter voor iedereen in te zien. Om te voorkomen dat de adresgegevens van personen misbruikt worden, is er in art. 51 Handelsregisterbesluit 2008 voor gekozen de privéadressen van bestuurders en andere functionarissen af te schermten. De afscherming is echter niet absoluut, in die zin dat bijvoorbeeld advocaten, deurwaarders en notarissen het woonadres wel kunnen inzien. De afscherming heeft ook geen betrekking op de woonadressen van functionarissen van een informele vereniging en ook de bewaarders van de boeken en bescheiden van verenigingen van eigenaren zijn van deze afscherming uitgezonderd (art. 51 Handelsregisterbesluit 2008).

1.5.1 Inschrijving

Uitgangspunt van de wet is dat alle organisaties die deelnemen aan het economisch verkeer ingeschreven worden. Op grond van dat uitgangspunt is in art. 5 Hrgw 2007 een inschrijfplicht voor alle ondernemingen en in art. 6 Hrgw 2007 voor alle rechtspersonen opgenomen. Er kan daarbij sprake zijn van een onderneming die wordt gedreven door een natuurlijk persoon of een andere niet-rechtspersoon zoals een openbare vennootschap. De onderneming kan

echter ook toebehoren aan een rechtspersoon en daarbij moet niet uitsluitend gedacht worden aan nv's en bv's maar ook aan verenigingen en stichtingen en zelfs aan kerkgenootschappen. Daarnaast zijn er natuurlijk rechtspersonen die geen onderneming in stand houden; deze worden alleen als rechtspersoon ingeschreven.

Of er sprake is van een onderneming wordt beoordeeld met behulp van de definitie van art. 2 Handelsregisterbesluit 2008 en daarbij wordt rekening gehouden met de omvang van de activiteiten en de omzet. Activiteiten van geringe omvang en met weinig omzet zullen in de regel niet als onderneming worden aangemerkt.

Als aan een rechtspersoon een onderneming toebehoort die als zodanig moet worden ingeschreven, dan geldt de inschrijving van de onderneming tevens als inschrijving van de rechtspersoon (art. 7 Hrgw 2007).

Ondernemingen die toebehoren aan een buitenlandse rechtspersoon, die een hoofd- of een nevenvestiging in Nederland heeft of in Nederland wordt vertegenwoordigd door een gevolgmachtigde handelsagent worden eveneens ingeschreven (art. 5 Hrgw 2007). De inschrijving van een informele vereniging is niet verplicht, maar berust op vrijwilligheid (art. 6 Hrgw 2007).

De inschrijving in het handelsregister geschiedt door de eigenaar van de onderneming of door de bestuurder van de rechtspersoon; zijn beiden niet in Nederland gevestigd dan kan de inschrijving van de onderneming of de rechtspersoon geschieden door degene die in Nederland met de dagelijkse leiding is belast (art. 18 Hrgw 2007). De inschrijving kan ook geschieden door een door de eigenaar of de bestuurder aangewezen gevolgmachtigde. Bij de eerste inschrijving in het handelsregister is dat in de praktijk vaak de notaris.

1.5.2 Inschrijfnummer

Bij de inschrijving in het handelsregister wordt aan de onderneming of de rechtspersoon een inschrijfnummer toegekend. Dit nummer is uniek en volgt de onderneming of de rechtspersoon bij verhuizing van de hoofdvestiging naar het gebied van een andere Kamer van Koophandel. Ondernemingen en rechtspersonen, met uitzondering van rechtspersonen die geen onderneming in stand houden, zijn verplicht het inschrijfnummer op hun uitgaande brieven, offertes en facturen te vermelden (art. 27 Hrgw 2007). Hierdoor worden derden in staat gesteld snel informatie over de onderneming of de rechtspersoon uit het handelsregister op te vragen.

Op grond van art. 49 Hrgw 2007 zijn aan de inschrijving in het handelsregister kosten verbonden.

1.6 Handelsnaam

De naam waarmee ondernemingen aan het handelsverkeer deelnemen is de handelsnaam van de onderneming (art. 1 Handelsnaamwet). Die naam is soms de naam van de eigenaar van de onderneming maar vaak ook heeft de handelsnaam daar niets mee te maken.

Goodwill

Voor ondernemingen is het bezit van een handelsnaam belangrijk; de handelsnaam staat voor de reputatie van de onderneming en niet zelden wordt bij verkoop van een onderneming extra geld voor de handelsnaam betaald. Er is dan sprake van goodwill. In de slag om de gunst van de kopers vertonen ondernemingen soms de neiging te willen profiteren van de handelsnaam van een ander. De Handelsnaamwet probeert deze praktijk te beteugelen (art. 3 Handelsnaamwet). Niet altijd met succes. Procedures over het ten onrechte gebruiken van een handelsnaam zijn talrijk. De ondernemer die op de een of andere manier ten onrechte gebruikgemaakt heeft van de handelsnaam van een ander handelt onrechtmatig tegenover die ander en loopt daarmee het risico schadevergoeding te moeten betalen. Daarnaast is overtreding van de Handelsnaamwet strafbaar (art. 7 Handelsnaamwet).

Merknaam

In de praktijk is een handelsnaam soms ook een merknaam. In dat geval wordt bij aantasting van die handelsnaam niet alleen gehandeld in strijd met de Handelsnaamwet maar ook in strijd met het merkenrecht en, wellicht in mindere mate, met het auteursrecht.

Naast de gedupeerde ondernemer kunnen ook de Kamers van Koophandel zich tot de rechter wenden met het verzoek de inbreuk op een handelsnaam te beëindigen (art. 6a Handelsnaamwet).

1.7 Vindplaatsen en bronnen van het ondernemingsrecht

De wet is nog steeds de primaire bron van het ondernemingsrecht. Voor rechtspersonen is boek 2 BW de belangrijkste vindplaats van het recht; voor niet-rechtspersonen het Wetboek van Koophandel (WvK) en Boek 7a BW. Al het recht betreffende personenvennootschappen zal (naar verwachting) met ingang van 1 januari 2009 te vinden zijn in titel 13, boek 7 BW.

Daarnaast is voor het ondernemingsrecht onder meer van belang de:

- Faillissementswet (Fw);
- Handelsregisterwet 2007 (Hrgw 2007);
- Handelsnaamwet;
- Europese richtlijnen;
- Europese verordeningen die – anders dan de richtlijnen – rechtstreekse werking hebben;
- Wetten ter uitvoering van Europese verordeningen;
- Wet op de economische delicten (WED);
- Wet giraal effectenverkeer (Wge);

- Mededingingswet (Mw);
- Wet op het financieel toezicht (Wft);
- Wet op de ondernemingsraden (WOR);

Soft law

Behalve in formele wetgeving is het ondernemingsrecht in toenemende mate ook in zogeheten *soft law* te vinden. Dit betreft door of vanuit het bedrijfsleven zelf opgestelde gedragsnormen, al dan niet door de wetgever uitdrukkelijk ondersteund. Denk aan de eerder genoemde Code Tabaksblat en de Fusiegedrageregels 2000 van de Sociaal-Economische Raad (par. 11.6).

Een belangrijke rechtsbron van het ondernemingsrecht is ten slotte de rechtspraak, en wel in het bijzonder die van de ondernemingskamer van het Amsterdamse gerechtshof (par. 14.1). Dit rechterlijk college heeft exclusieve bevoegdheid – soms in eerste instantie, soms in hoger beroep – bij een aantal belangrijke geschillen binnen of rond de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

Al naargelang hun belangrijkheid voor het ondernemingsrecht worden voorgaande regelingen meer of minder uitgebreid in dit boek behandeld.

Voor een samenvatting van het hoofdstuk en extra toetsvragen kunt u www.ondernemingsrechtenfaillissementsrecht.noordhoff.nl raadplegen.

Casus

- 1.1** De studenten Afred en Karel hebben een internetapplicatie ontwikkeld die miljoenen hits per dag en een grote naamsbekendheid oplevert. Zij steken er veel tijd en geld in, en de applicatie krijgt een aanzienlijke marktwaarde.

Is er in dit geval sprake van een onderneming in de zin van de Hrgw 2007?

- 1.2** In Naaldwijk verhuurt de rooms-katholieke kerk aldaar regelmatig zalen aan derden.
- a** Is er sprake van een onderneming in de zin van de Hrgw 2007?
 - b** Is er sprake van een onderneming in de zin van de WOR?
 - c** Welke gegevens zijn over de room-katholieke kerk te Naaldwijk in het handelsregister te vinden?

- 1.3** De gemeente Amsterdam houdt een scholengemeenschap in stand die bestaat uit twee onderdelen die elk op een eigen locatie zijn gevestigd: één voor vmbo/havo en één voor vwo.

- a** Is er in dit geval sprake van een nevenvestiging als bedoeld in de Hrgw 2007?
- b** Stel dat er in dit geval sprake is van een inschrijvingsplicht in het handelsregister. Wie schrijft dan welke gegevens over de scholengemeenschap in?

- 1.4** Een rechtspersoon in oprichting is bezig met het starten van een nieuwe onderneming. Een notaris wordt verzocht de oprichting voor te bereiden. Er kunnen ook reeds contracten worden afgesloten voor een bankrekening, nieuw briefpapier, de inkoop van goederen en de huur van een bedrijfspand.

Is er in dit geval sprake van een onderneming in de zin van de Hrgw 2007?

- 1.5** Is een informele voetbalvereniging die in de sportkantine drank en kleine snacks verkoopt verplicht zich in te schrijven in het handelsregister?

- 1.6** In juli 2008 stonden er 56 verenigingen van eigenaren ingeschreven in het handelsregister.

Met behulp van welk basisregister kan dit gegeven worden gecontroleerd?